

Een grote witte haai toont in False Bay (Zuid-Afrika) zijn indrukwekkende natuurlijke kracht tijdens de jacht op zeehonden.

Haaienvinnensoep drijft haaienpopulaties wereldwijd de soep in

Hoewel heel wat duikers ze fascinerend vinden, roepen haaien bij de meeste mensen toch nog altijd voornamelijk angst op. Zelfs 35 jaar na de film *Jaws* staat het beeld van het vraatzuchtige monster nog steeds in hun geheugen gegrift en dat is onterecht.

Dat geschonden imago zou haaien wel eens fataal kunnen worden, want terwijl overal ter wereld acties worden georganiseerd om walvissen, dolfijnen en ander zeeleven te beschermen, blijkt het erg moeilijk mensen te bewegen hetzelfde te doen voor haaien. Nochtans hebben ze die bescherming dringend nodig.

De mythe ontkracht

Terwijl de mens (*Homo sapiens*) slechts 200.000 jaar op de aarde bestaat, zwemmen haaien reeds meer dan 400 miljoen jaar in onze oceanen. De eerste dinosaurïërs verschenen pas 200 miljoen jaar later. Haaien hebben dan ook al vijf uitroeiingsperiodes overleefd. Ondertussen zijn ze

geëvolueerd tot bijna 500 verschillende soorten. Enkele daarvan worden niet groter dan een paar tientallen centimeter terwijl de walvishaai, de grootste vissoort in zee, tot 15 meter lang kan worden. Slechts van een zevental soorten werd gedocumenteerd dat ze ooit een mens gebeten hebben.

Filmmakers en tv-producenten schetsen graag het beeld van de bloeddorstige, mensenetende haai, waardoor er nog steeds geloof wordt gehecht aan deze mythe. Om te overleven hebben haaien de dikke vetlaag van zeehonden en het hoge eiwitgehalte van schildpadden en vissen nodig. Een mens daarentegen bestaat voornamelijk uit huid en beenderen en is daarom niet

geschikt als prooi. Haaien bijten ons dan ook bijna nooit opzettelijk, maar vermits ze geen handen of armen hebben, kunnen ze wat ze tegenkomen enkel met hun mond onderzoeken. De meeste mensen worden dan ook slechts een enkele keer gebeten waarna de haai zijn interesse verliest. Het silhouet van een persoon die op een surfplank door het water peddelt, kan voor een haai – die zijn prooi altijd van onderaf besluipt – echter lijken op dat van een grote schildpad. Zwemmende mensen geven bovendien dezelfde vibraties door in het water als een gewonde vis.

Er sterven ook veel minder mensen aan de gevolgen van een haaienbeet dan de media willen laten geloven. Gemiddeld zijn dat er jaarlijks zeven. Wanneer we dat vergelijken met andere doodsoorzaken, blijkt dat er elk jaar gemiddeld 40 mensen sterven na getroffen te zijn door de bliksem en meer dan 150 omdat er een kokosnoot op hun hoofd valt. In de Verenigde Staten (VS) alleen al stierven er in 2009 niet minder dan 130 mensen aan verwondingen veroorzaakt door een hert en 198 door een hondenbeet.

Noodzakelijke hoeksteen van het ecosysteem

Haaien lijken wat hun voortplanting betreft veel meer op zoogdieren dan op andere vissen. Terwijl

Links: Een recente studie toonde aan dat in de Bahama's, een levende rifhaai 73 USD per dag genereert voor het ecotoerisme, terwijl diezelfde haai slechts éénmalig 50 USD waard is in handen van de haaienvinnenmarkt.

Rechts: In de Kesennuma fabriek in Japan alleen al verwerkt men jaarlijks 1 miljoen haaien, maar ook in de EU vindt men fabrieken van deze omvang.

de meeste vissoorten reeds na een drietal jaar volwassen zijn en daarna duizenden of zelfs miljoenen eieren leggen, hebben haaien vaak 10 jaar nodig en sommige soorten zelfs 25 tot 30 jaar om geslachtsrijp te worden. Ze produceren vervolgens ook slechts een beperkt aantal nakomelingen. Daarom zijn haaien erg kwetsbaar voor overbevissing en duurt het letterlijk tientallen jaren alvorens hun aantallen opnieuw kunnen aangroeien.

De aanwezigheid van een voldoende aantal haaien is bovendien erg belangrijk voor het ecosysteem in de zee. Als roofdieren aan de top van de voedselketen regelen zij immers de aantallen van de soorten onder hen. Wanneer men in een bepaald gebied de haaien gaat wegvissen, worden hun prooien daarna ongemeoid gelaten. Vermits deze zich snel voortplanten, gaan hun aantallen op korte tijd sterk toenemen. Vervolgens gaan ze daardoor hun eigen prooien uitputten, waarna ze zelf gedoemd zijn. Haaien jagen ook voornamelijk op zieke en oude dieren die trager zijn dan de andere vissen en zorgen zo dat de genenpool van hun prooien gezond blijft. Als aaseters houden ze bovendien riffen schoon en vrij van ziekten en parasieten.

Op verschillende plaatsen in de wereld ondervindt men nu reeds de gevolgen van het wegvissen

van de haaien in dat gebied. In het zuidoosten van Australië heeft het verdwijnen van de haaien een vermeerdering van het aantal octopuspen veroorzaakt, die vervolgens de meeste kreeften opgegeten hebben. De eens zo welvarende kreeftenindustrie is hierdoor ingestort. Ook aan de Atlantische kust van de VS heeft een tekort aan haaien grote scholen koeneusruggen veroorzaakt en deze hebben de velden van de kostbare sint-jacobsvruchten gedecimeerd.

Massale slachting

Toch worden er jaarlijks naar schatting tientallen miljoenen haaien uit de zee opgevisst. In deze schatting wordt de bijvangst van haaien (niet-intentionele vangsten wanneer men vist op andere soorten), niet gerapporteerde vangsten en de mondiaal aanzienlijke illegale haaienvangst echter niet opgenomen. Wetenschappers bevestigen dat in de laatste 30 jaar, 65 tot 80% van verschillende haaiensoorten werden weggevisst uit grote delen van de oceanen; van de commercieel meest interessante soorten zelfs tot 95%. Plaatselijk is de situatie nog schrijnender, zoals in de Middellandse Zee en de Zuid-Chinese Zee, waar vele haaiensoorten nu reeds volledig verdwenen zijn. Daarnaast vinden vissers in verschillende landen, waaronder Thailand, enkel nog kleine onvolwassen haaien die zich nog niet

hebben kunnen voortplanten.

Algemeen wordt aangenomen dat een derde van alle haaiensoorten nu reeds met uitsterven wordt bedreigd; van de open oceaan soorten zelfs de helft. Nooit werd een diersoort zo fel bejaagd en massaal afgeslacht als dit de afgelopen decennia met haaien gebeurt. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, is dit echter zeker niet de schuld van vissers in verre landen alleen. De Europese Unie (EU) is immers verantwoordelijk voor niet minder dan een derde van de globale haaienvangst. Dankzij de welvaart in Europa bevaren grote, snelle en zeer efficiënte Europese vissersvloten alle wereldzeeën, zelfs de Stille Oceaan. Tot voor kort was Spanje de grootste leverancier van haaienvinnen voor Hong Kong, maar ook Portugal, Italië, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Nederland en zelfs België bezitten vloten die specifiek op haai vissen.

De methode die wordt gebruikt om haaien te vangen noemt men de langelijvisserij. Deze 'longlines' bestaan uit vislijnen tot 100 km lang. Elke 2 à 3 meter hangt aan een zijlijn een haak met aas. Elke dag hangen er wereldwijd zoveel 'longlines' in de zeeën, dat hun samengetelde lengte een afstand van 550 keer de omtrek van de aarde beloopt. Deze vismethode wordt specifiek gebruikt voor het vissen op 'groot wild', maar het

De EU is verantwoordelijk voor een derde van de globale haaienvangst

Deze blauwe haai werd na het nemen van de foto levend van zijn vinnen ontdaan

is ook een erg destructieve manier van vissen, vermits naast haaien ook veel dolfijnen, zeeschildpadden en zelfs albatrossen komen vast te hangen aan die lijnen.

Legale bescherming tegen overbevissing en finning blijft in gebreke

Alsof dat nog niet voldoende verspilling is, wordt het merendeel van de haaien enkel gevangen voor hun vinnen, omdat de waarde van de vinnen op de markt veel hoger is dan die van haaienvlees. Om zoveel mogelijk kostbare vinnen op de boot te kunnen bewaren, trekken vissers de haai aan boord, snijden ze zijn vinnen af en gooien ze daarna het dier terug in de zee. Heel vaak leven die dieren dan nog. Sommige haaiensoorten kunnen enkel ademen wanneer ze blijven zwemmen, zonder hun vinnen sterven ze door verstikking. Andere soorten bezwijken pas veel later aan bloedverlies of worden levend opgegeten door andere dieren.

Deze praktijk noemt men 'finning'. Officieel is 'finning' in de EU verboden, maar de huidige wetgeving bevat verschillende achterpoortjes. Het is ondermeer toegestaan de vinnen en karkassen in verschillende havens te verkopen, waardoor controle onmogelijk wordt. Er kan niet meer worden nagegaan of er voldoende karkassen aan boord

zijn in verhouding met de aanwezige hoeveelheid vinnen, of de vissers de vangstquota hebben gerespecteerd en of ze geen beschermde haaiensoorten gevangen hebben. Daardoor passen sommige landen in de EU deze praktijk hoogstwaarschijnlijk nog steeds toe. Shark Alliance, een overkoepelend orgaan van meer dan 100 verschillende organisaties die zich inzetten voor de bescherming van haaien, waaronder Sea First Foundation, voert daarom al enkele jaren campagne. Ze lobbyen om de wetgeving zo aan te passen dat haaien enkel nog met vinnen intact in de havens aan land mogen worden gebracht.

Ook in de rest van de wereld is de wetgeving om overbevissing en 'finning' te voorkomen over het algemeen ontoereikend of zelfs onbestaande. Gelukkig hebben over de laatste paar jaar de landen Palau, Honduras, de Malediven, de Bahamas, Tokelau en de Marshalleilanden hun kustwateren uitgeroepen tot haaienreservaat en in 2010 werd de Indonesische eilandengroep Raja Ampat uitgeroepen tot beschermd gebied voor zeeleven. Ook in de VS komt haaienbescherming stilaan in een stroomversnelling. Over de laatste paar maanden hebben de Amerikaanse staten Hawaï, Washington, Oregon en Californië en de overzeese gebieden Guam en de Noordelijke Mariana Eilanden zowel de handel in als het bezit van haaienvinnen verboden. Daardoor is het op die plaatsen nu zelfs illegaal om haaienvinnensoep te eten.

Haaienvinnensoep

Ondanks het feit dat er stilaan meer bewustwording ontstaat rond het probleem, gaat de haaienvinnenhandel in de rest van de wereld in een razend tempo verder. Vanaf duizenden kustplaatsen worden haaienvinnen na het drogen verscheept naar Hong Kong en van hieruit naar restaurants over de hele wereld, om er haaienvinnensoep van te bereiden. De vinnen hebben nochtans geen nutritionele waarde en zelfs geen smaak. Ze worden uitsluitend voor hun textuur toegevoegd aan de soep die smaakt naar de gebruikte kip- of visbouillon. Desondanks wordt een kommetje haaienvinnensoep in restaurants verkocht voor 70 tot 100 euro omdat het volgens traditie een keizerlijk gerecht is. Honderden jaren geleden was het erg moeilijk om een haaienvin te bemachtigen en de soep gaf dan te kennen aan de keizer dat hij machtiger was dan het machtigste dier in de zee.

De laatste 30 jaar is de welvaart in China echter sterk gestegen waardoor de middenklasse zich het gerecht als luxeproduct heeft toegeëigend en haaienvinnensoep inmiddels onmisbaar is geworden op feestelijke gelegenheden als huwelijken, verjaardagen en bedrijfsfeestjes. Haaienvinnensoep staat voor Aziaten ook symbool voor gezondheid en vruchtbaarheid. De waarheid is echter dat haaienvinnen en haaienvlees grote hoeveelheden van het giftige neurotoxine methylk-

De vinnen van een haai maken samen slechts 3-4% uit van zijn lichaam. Door de grote vraag naar en hoge waarde van de vinnen wordt de rest van het dier zelfs in derdewereldlanden gewoon weggegooid

In Azië vindt men overal winkels en magazijnen vol haaienvinnen. Een waardig feestje zonder haaienvinnensoep is ondenkbaar

wik bevatten. De mens heeft zijn afvalstoffen waaronder die van zware industrie, steeds in de zee gedumpt, waardoor er nu veel van dit zware metaal in zee aanwezig is. Methylkwik heeft de eigenschap dat het makkelijk wordt opgenomen in weefsels en spieren van levende wezens. Het belandt eerst in week- en schelpdieren die worden opgegeten door vissen en telkens wanneer een prooi wordt opgegeten, wordt de methylkwik van het slachtoffer overgenomen in het eigen lichaam. Dit proces heet bio-accumulatie. Haaien, die aan de top van de voedselketen staan, verzamelen hierdoor veel meer giftige stoffen in hun lichaam dan andere vissen. Bovendien bevatten haaienvinnen en haaienvlees ook pcb's, andere zware metalen zoals arseen en zelfs brandvertragers. De Amerikaanse en Europese voedselagentschappen raden het consumeren van haai dan ook ten stelligste af!

Haaienbescherming gaat ook jou aan

Dierenrechtenorganisaties wereldwijd zetten zich in – vaak met beperkte middelen – om de haaienproblematiek onder de aandacht te brengen, maar ook ieder van ons kan zijn of haar steentje bijdragen om de vraag naar haai en afgeleide producten te verminderen. Terwijl haaienvinnensoep niet vaak wordt gegeten in Europa, bestaat er wel een aanzienlijke markt

voor haaienvlees. De meeste Europeanen beseffen echter niet dat ze reeds haai aten, omdat het onder verdoken namen wordt verkocht. Zo wordt hondshaai in België aangeboden met de benaming zeepaling en in het Verenigd Koninkrijk als 'fish & chips'. Maar ook 'flake', 'rock salmon' of 'cape steak' en in Zuidelijk-Europa 'tintorera', 'roussette' en 'saumonette', zijn alternatieve namen voor

haaienvlees.

Koop geen pillen of poeders van haaienkraakbeen voor de behandeling van allerlei ziekten. In 1992 schreef Dr. William Lane het boek 'Haaien krijgen geen kanker' en het werd onmiddellijk een bestseller. Ondertussen hebben studies uitgewezen dat haaien wel degelijk kanker ontwikkelen, zelfs in het kraakbeen waarvan de pillen

In verschillende landen vindt men enkel nog onvolwassen haaien die zich nog nooit hebben kunnen voortplanten. Ook zij worden gedood voor haaienvinnensoep

geproduceerd worden. Bovendien is het wetenschappelijk bewezen dat haaienkraakbeenpillen geen enkele positieve invloed uitoefenen op menselijke kankers. Toch worden de pillen nog steeds wereldwijd verkocht als alternatief geneesmiddel voor kanker. Daarnaast wordt ook beweerd dat haaienkraakbeen geneeskrachtige eigenschappen zou bezitten voor de behandeling van ondermeer osteoporose, diabetes, aids, herpes, bloedsomloopproblemen en reuma, maar er is geen enkel bewijs voor deze gezondheidsclaims. In de Verenigde Staten werden enkele producenten zelfs veroordeeld voor het op de labels vermelden van genezende eigenschappen die totaal uit de lucht gegrepen waren.

Squalene is een component van haaienleverolie, maar kan ook worden gewonnen uit plantaardige oliën zoals olijfolie. Het wordt gebruikt in make up- en toiletartikelen zoals zeep, zonnecrème en lotions waarbij ze de opname van het product in de huid bevordert. Gelukkig stappen steeds meer bedrijven over op plantaardige squalene (zoals Beiersdorf die Nivea en La Mer verkoopt, Unilever met de producten Dove en Ponds en ook Estée Lauder en L'Oreal). Squalene van haaien wordt wel nog vaak gebruikt in de samenstelling van vaccins. De spuit voor de Mexicaanse griep bijvoorbeeld bevatte squalene van haaien. GlaxoSmithKline gaf toe dat zij 440 miljoen vaccindosissen bestelden voor de Mexicaanse griep, wat overeenkomt met 4,4 ton squalene uit haaienleveren. Bovendien gebruiken ook de meeste andere farmaceutische bedrijven squalene van haaien.

Reageer nu

Een ware mentaliteitswijziging kan echter pas realiteit worden wanneer de bevolking op de hoogte is van de situatie en hierbij een duidelijk standpunt inneemt. Het bewustmaken van je omgeving omtrent dit probleem is daarom de eerste stap naar een betere haaienbescherming. Geef de boodschap door, vertel je omgeving wat er gebeurt met haaien. Reageer en geef je mening op bijvoorbeeld krantenartikels, zeker wanneer haaien afgeschilderd worden als monsters. Teken petities en neem deel aan acties of evenementen die worden georganiseerd om aandacht te vragen voor haaien. Steun organisaties die het opnemen voor haaien en blijf op de hoogte van de actualiteit, want dit najaar neemt de Europese Commissie belangrijke beslissingen in verband met een wetsvoorstel om de achterpoortjes in de EU ontvinningswet eindelijk voor goed te sluiten.

KATRIEN VANDEVELDE
SEA FIRST FOUNDATION

Boven: In Europa wordt veel haaienvlees gegeten, maar bijna altijd onder verdoken namen verkocht

Midden: Studies hebben uitgewezen dat haaienkraakbeen niet geschikt is voor de behandeling van kanker en andere ziekten

Onder: Hun ondergang kan maar afgewend worden wanneer men op de hoogte is van hun situatie en een standpunt inneemt. Spoor de Nationale ministers later dit jaar aan te stemmen voor een strengere haaienbeleid

Katrien Vandeveld
katrienvandeveld@seafirst.eu

www.seafirst.be
www.facebook.com/seafirst
www.facebook.com/TGSCI

